

Els plans dels vessants

CARLES DOMINGO

De sempre que ens han cridat l'atenció personalment els replans que es troben a vegades en el curs d'una pujada per una costa, potser perquè semblen ben bé com posats a posta per a oferir un punt de respir en el tirapits que hem emprès. En tot cas, són inflexions del relleu que no poden pas passar desapercebudes per a qui tresca per aquell terreny, i sia per la raó esmentada o per una altra qualsevol, també estimulants de la imaginació, el fet és que aquests tocs de detall del relleu, la llengua no els ignora, ans, a més de dedicar-hi els mots generals pertinents, presenta d'una manera complementària tot un reguitzell de termes genèrics dialectals, cadascun d'una vigència més o menys local i amb algun d'ells potser tan sols vàlid per als replans d'unes determinades muntanyes, perquè el mot en destaca unes particularitats que únicament, o gairebé, es troben en els d'aquestes muntanyes.

Aquests termes locals són paraules generalment no recollides en el diccionari Fabra, potser perquè en el moment de la seva redacció no havien figurat en el lèxic de l'obra de cap escriptor de renom. Han estat aplegades, però, en el diccionari Alcover-Moll i en el diccionari etimològic de Coromines, i n'hem constatat la vigència actual, si més no toponímica, en treballs de correcció cartogràfica. En dona l'elenc, en teoria sencer, el *Diccionari de geologia*, dirigit pel doctor Oriol Riba.

Els dialectalismes que ara comentarem no formen pas un continu de mots genuïns, d'igual significat però situats independentment en territoris contigus (un territori on, tanmateix, s'haurien superposat els termes equivalents de la llengua general), sinó que es tracta més aviat d'un àmbit comú per a aquests darrers mots, que és interromput de tant en tant, probablement només parcialment, per pa-

raules sinònimes locals. Tan sols en un cas que sapiguem, l'àmbit d'ús es pot dir que és regional.

En algun d'aquests mots el significat a vegades és fluctuant. Sobretot sembla esdevenir-se això quan la paraula té una àrea d'ús relativament extensa. De vegades, aquesta fluctuació origina una contradicció, si més no aparent, entre el que hom entén amb aquest mot en una contrada determinada i el que anomena en una altra, potser veïna. Veurem això, per exemple, en el grup de mots que giren a l'entorn del terme *feixa*.

Val a dir que sentim recança per totes les altres paraules amb igual o semblant significat, però que ignorem

i, per tant, no ressenyem, i que no pot ser que no hagi congruat cap de les extenses zones de muntanya del nostre país a les quals no hem tingut cap mena d'accés; per exemple, en una bona part del País Valencià.

Els diversos replans i llurs noms respectius

Aquestes interrupcions de la declivitat general d'una costa per «un sector de pendent feble o nul, intercalat entre dos sectors de pendent molt més rost» semblen preferir uns termes o uns altres per a anomenar-los segons que es trobin –simplificant– en un vessant costerut, sense arribar, però, a una verticalitat pura, o bé en un d'encinglerat,

El pla de la Llobeta, a l'alta conca del Cardener, tocant a la serra de Busa i al peu de la Mola de Llord, contrada on es troben fàcilment les *rues* o *lleixes*. FOTO: Jordi Mir

tant si és constituït per una successió de cingles com si ho és per un sol penya-segat.

També, però, influeix en la tria del nom l'amplària relativa d'aquestes franges més o menys planes o no tan inclinades com la resta del vessant; això és, si són tan sols com tires estretes o bé si es tracta ja d'autèntics planells, uns planells, però, sobretot allargassats.

En general, podríem dir que les muntanyes alevades i, per tant, amb una declivitat que pot ser molt forta, però sense arribar mai a la verticalitat pura, tenen habitualment *replans*. En canvi, les tires més o menys planes que es troben en les formades per cingles rocosos, molt sovint no es diuen així, i es dona el cas que aleshores els noms amb què són conegudes solguin pertànyer al grup de mots que hem dit d'àmbit local, com ara els derivats de *feixa* o la variant femenina *cingla*.

Pel que fa als accidents que no són sinó cornises estretes d'un vessant encinglerat, ens decantaríem com a terme més general per *relleix*. Hi considerarem, però, també el mot *rua* (és a dir, *arruga*), que hem vist en algun sector de l'alt Berguedà.

El sinònim més acostat a *replà* diríem que és el dialectalisme *saplà*. Anomenant replans que presenten peculiaritats específiques, considerarem els mots *feixanc*, *feixan* i *feixana*, tots tres derivats de *feixa*; i així mateix les parelles *llana* i *llaner*, *posa* i *posella*, i, encara, la formada per la forma femenina *cingla* i el masculí *cingle* en la seva accepció mallorquina.

Els saplans

Saplà és un terme comarcal, propi del Maresme oriental, la Selva, el Baix Empordà i el Gironès. Ruyra l'usa en els seus escrits i no pas com a mot pintoresc del parlar salat dels pescadors i bosquerols blanencs, ans formant part del lèxic del llenguatge culte. Així, els dos cops que podem trobar aquesta paraula (en la forma diminutiva *saplànet*) en la narració *Jacobé*, Ruyra no la posa pas als llavis de la infortunada protagonista o de sa mare, que quan parlen sempre ho fan d'una manera estrictament dialectal, sinó en els del narrador, que figura que és un estudiant aplicat i que, per tant, s'explica com una persona instruïda.

Un *saplà* és un replà petit, una 'porció plana enmig d'altres porcions malplanes' (DCVB), amb el benentès que aquestes porcions malplanes generalment són la resta d'un vessant; però també en poden ser la culminació, és a dir, el cim de la muntanya.

La seva relació amb el terme *pla* és evident, per bé que l'element *sa-* del començament es fa difícil de justificar, perquè no pot ésser l'article salat femení aglutinat. Coromines opina si no es tracta d'un compost inicial *sòl-pla*, alterat normalment en *sal-pla* i després dissimilat en *saplà*. Presenta els derivats *assaplanar* i *assaplanat*.

Llanes, llaners i llanars

En diversos punts al llarg del Pirineu s'haurien usat o encara s'usen uns apel·latius per a designar indrets plans els equivalents dels quals en occità, segons Coromines, es troben més

ben representats i han tingut més vitalitat. A aquest grup pertany el mot *landa*, per més que aquest, tant en la forma com en el significat actual, ha rebut la influència del francès.

Els mots en qüestió són *llana* com a primitiu, i els derivats *llaner* i *llanar*. El terme *llana* actualment subsisteix únicament com a topònim; els altres dos encara es mantenen vius en algunes petites zones.

Els noms de lloc on figura *llana* designen indrets planers i sempre nets de bosc, i *llana* s'hi troba sovint en posició d'apel·latiu genèric. Això darrer i el fet suara esmentat, que es refereixin a llocs desboscats, fa concloure a Coromines que en temps no gaire remots encara es devia mantenir viu. De tota manera, l'homonímia amb un mot tan bàsic com el del nom del pèl de les ovelles i els moltons l'havia de dur més tard o més d'hora a l'extinció.

Els topònims amb *llana* es troben a la Ribagorça i al Pallars. Esmentarem com a exemples aquests dos: la *font des Llanes*, de Castanesa, i el *tossal des Llanes*, de Montanui, els quals podríem parafrasejar així, més o menys: *font i tossal dels Plans*.

El terme *llaner* és encara viu en tot el vessant sud del Montsec i, així mateix, en els vessants també meridionals de la serra de Cadí i Moixeró, amb el Pedraforça i la vall del Bastareny. Tant en l'una com en l'altra zona *llaner* designa, en principi, plans situats entre muntanyes, o bé replans de muntanya plens de matollar; més aviat el segon cas a l'alta conca del Llobregat i, aleshores, més concretament, les faixes que formen esglaons entre un pany de cingle i el pany de més amunt.

Aquest mot, *llaner*, a la Conca de Meià (Noguera) es troba d'una manera realment insistent; però, si bé és aplicat sempre a formes del relleu de superfície característicament llisa, aquestes són mancades de l'horitzontalitat inherent al pla geomorfològic. Pel que hem vist, consisteixen en vessants que són com plans inclinats, la llisor i la uniformitat dels quals, vistos en conjunt, no reïxen a llevar-ne l'aspecte els barrancs i grops rocosos que tanmateix suportin; en resum: on l'estil tectònic

El nom comú *llana* subsisteix únicament com a topònim a la Ribagorça i al Pallars. Vista de la Conca de Tremp, al Pallars Jussà. FOTO: Jordi Mir

del relleu –en aquest cas, una costa– es mostra sense alteracions erosives significatives.

Tenim així, per exemple, el vessant de l'obac del barranc dels Canemars o de la Baronia (terme municipal de Camarasa), que arriba fins a prop de Peralba (terme municipal de Vilanova de Meià). Doncs tot ell, des del fons del barranc fins al replà, a mig aire de la serra de Sant Mamet, on s'assenta el poble de Figuerola de Meià, és conegut amb el nom de *els Llaners*; i es tracta d'una costa d'una declivitat extraordinàriament uniforme, solcada certament de barranquets que permeten de fragmentar-la en

Al Montsec, que tanca pel migjorn la conca de Tremp. Hi ha algun sector on una feixa és una lleixa que permet el pas. Vista de la conca de Tremp des de Montllobar. FOTO: Jordi Mir

porcions específiques de llaner (*llaner de Montargull, de Sant Joan...*); però, de fet, un de sol de cap a cap, perquè la morfologia sempre és la mateixa.

Val a dir que alguns, almenys dels llaners del Bastareny, no deixen d'ésser també plans inclinats, col·locats, això sí, entre pany i pany de cinglera. Així, la denominació *llaner del Roc Alt*, que hom troba al vessant meridional de la roca de la Moixa, es podria interpretar d'aquesta manera: «el pla inclinat que hi ha al peu de la roca que constitueix el cim del Roc Alt i que s'estén per sobre d'un pany de cingle inferior».

Per altra part, alguns dels llaners no serien sinó el pla superior d'una de les formacions típiques del relleu dit juràssic per la geomorfologia, i que aquesta ciència designa amb el mot dialectal de la llengua d'oil, *crevons*, que vol dir *cabiró*. Com sabem, el *cabiró* és la biga de la teulada que en determina la inclinació; en l'aplicació metafòrica com a orònim, doncs, seria l'element que sembla que fixi la declivitat de la costa.

Esmentem finalment, quant al mot *llanar*, que aquest es manté viu al Pallars i a l'Alta Ribagorça, però s'ha anat convertint en sinònim de *erm*, fent concurrència a *ermàs*.

Les feixes i els mots derivats de «feixa» en els cingles

Una paraula que darrerament ha entrat en l'ús literari, així com ho féu *saplà* en el seu temps, és *feixanc*. En la novel·la *El salvatge del Pirineu*, de Pep Coll (el conegut escriptor del Pallars), hi ha, a més del protagonista

humà, un protagonista inanimat: l'espai on aquell decideix d'anar a viure i que és un *feixanc*.

Aquest mot, en l'ús de l'autor esmentat, i segons la manera com ell mateix el defineix en el glossari que inclou en el seu llibre *El parlar del Pallars*, anomena un «graó o bancal que fa una penya, normalment de difícil accés». L'accés al feixanc pot ser tan difícil que, com s'esdevé en el de la novel·la, un hom tan sols hi pot arribar baixant-hi amb cordes.

Feixanc no és sinó un derivat de *feixa*, i val a dir que, com els altres productes de la mateixa derivació, *feixan* i *feixana*, cap no té pertot arreu del territori que els és propi una significació idèntica, si bé tots tres (i encara sovint el primitiu *feixa*) s'apliquen a accidents de les costes encinglerades; si no és, però, que no sigui la totalitat d'alguna d'aquestes costes rocoses que s'anomeni amb algun dels mots que ara considerem.

De fet, el primitiu *feixa*, en la seva aplicació topogràfica, tant pot anomenar una «lleixa o cornisa en un cingle», és a dir, un relleu estret més o menys horitzontal, posat de través a manera de replà en la caiguda vertical que fa una cinglera, com una «faixa o cinzell rocós en una muntanya rosta», com diu el doctor Coromines. Així, per exemple, al Montsec de Rúbies, tota la cinglera superior, des de la *portella Blanca* fins a l'extrem de llevant, és coneguda per antonomàsia per *la Feixa*, i tots els panys de paret de la cinglera inferior són *feixes*, si bé aquí es personalitzen (*feixes de la Cova de l'Onso*,

feixes del Coll d'Orenga, etc., per exemple). En canvi, a l'entorn del *congost de Terradets*, i tant a l'esmentat Montsec de Rúbies com al de l'altra riba, el Montsec d'Ares, hom entén per *feixa* més aviat una lleixa entre cingles que permet de passar entremig seu. Així, la *feixa Llarga*, que cau sobre Terradets, és considerada un pas, i aleshores el cingle superior es diu *cingle* (o *cinglo*) de la *Feixa Llarga*.

Doncs bé, aquesta dualitat, en principi contradictòria, es manté en els derivats. Així, un *feixà* pot ser «des d'una gran cinglera amb cornises d'aglevats fins a un conjunt grandiosos de cingles i cornises ocupant tot un gran vessant de muntanya» (Coromines). Sempre, però, permetent, malgrat l'abruptesa, un pas més o menys horitzontal.

Tanmateix, sempre hi ha un punt a considerar en totes les formacions muntanyoses que tenen aquests noms, sigui quin sigui el sentit amb el qual són entesos. Que ni que el nom no s'apliqui a un únic relleu singularitzant-lo, sinó a un conjunt muntanyós constituït per un aplec d'espaldats de roca, aquesta roca ha de ser tal que presenta replanells o cornises de forma vistosa.

I deu ser precisament la presència d'aquesta mena de cornises, o que la feixa en qüestió en sigui una, el que en fa una realitat designable, convenient de distingir amb mots específics. Perquè és potser gràcies a elles que es pot arribar a superar aquella muntanya, a primera vista infranquejable, o simplement, per exemple, perquè els caçadors alguna vegada les han de visitar per recuperar-hi alguna peça, o

així mateix els pastors anar-hi per rescatar algun cap de bestiar que s'hi pot haver extraviat.

Tenim encara el cas dels feixans anomenats *barrats* o *tancats*, una denominació no pas exclusiva de cap únic indret, sinó que poden compartir punts, de fet, força allunyats. Doncs, els *feixans barrats* són unes cornises que quan hi penetres arriba un moment que t'hi trobes *enfeixenat*, és a dir, «assitiat per totes bandes per timbes insalvables». Coromines explica que el feixan barrat, anomenat *feixanet de les Coixes*, al Turbó (Ribagorça), els pastors el reservaven per a les ovelles esguerrades, perquè era inaccessible a les altres, i així aquestes no se'ls podien menjar la pastura.

Fins i tot en temps d'alta densitat humana a muntanya i, per tant, de fretura de terra conreable, alguns d'aquests espais, tan sols que disposessin d'un mínim d'amplària, eren romputs per a establir-hi més o menys permanentment conreus. Així, per exemple, sobre Hortonedà de la Conca (Pallars Jussà), damunt el *roc* (o sia *cingle*) de *Tomàs* hi ha el *feixanc de Tomàs*, el qual, segons ens van indicar, era o havia estat conreat. Potser l'autor de *El salvatge del Pirineu*, que és d'aquest poble, s'hi inspirà en descriure'ns les activitats del protagonista de la novel·la en el feixanc on es reclou.

Coromines troba que *feixà* no és enlloc tan usat com a les altes valls del Pallars Sobirà i de la Noguera Ribagorçana, sense que tanmateix deixi de

sovintejar Nogueres avall, de fet fins més avall del Montsec (on té el sentit de *relleix de cinglera*, pel qual més o menys es pot transitar).

Feixana, que designa formacions del mateix tipus que *feixà* –per bé que de dimensions més reduïdes, més individualitzades i en concret a la Vall de Boí «un relleix entre cingles»– es troba si fa no fa pels mateixos indrets, encara que menys. Degué tenir, però, una àrea bastant més gran; Coromines esmenta una gran casa de pagès de sota els escarpats del puig de Bestracà, a l'alta Garrotxa, que s'anomena *Les Feixanes*.

Tenim, finalment, *feixancs*, des del Cadí fins més enllà de la frontera lingüística, a l'alt Aragó, i el punt de concentració màxima és la vall de Cabdella (Pallars Jussà). Amb tot, aquests feixancs de la Vall Fosca (posem per cas els *feixancs de Montsant* o els de *Filià o*, encara, els *Feixancs del Castell de Rus*), més que cornises o cingleres amb cornises, són costes de tossals de vessant molt rost. En canvi, al Cadí són sempre cornises més o menys transitables, i, així, per exemple, els autors de la *Guia de la Cerdanya*, del Centre Excursionista de Catalunya, proposen un itinerari pel *feixanc Ample*, que, aprofitant corriquets mig perduts, recorre un bon tros de la franja de terreny no estrictament vertical, sobre la qual en un cert tram s'aixeca la cinglera culminal. I al Boumort, com hem vist, n'hi ha que són autèntics planells allargassats entre *roc* i *roc*, és a dir, entre cingle i cingle (com, per exemple, el *feixanc*

de *Montpedrós*, un planell posat entre el *roc de Montpedrós* i el *roc de Sant Antoni*, algun dels quals, com ja hem explicat, haurien pogut ser aprofitats per al conreu.

Generalment, aquests feixancs que han conegut l'ocupació humana són singularitzats pel nom del pagès que hi ha menat terres. Així el *feixanc de Tomàs*, que hem esmentat abans, o potser el *feixanc del Gavatx*, al *barranc de la Coma d'Orient*, també al Boumort.

Els cingles balearics

La paraula *cingle* a les Balears majors té un significat diferent del que té a la resta del domini lingüístic català. A Mallorca i a Menorca un *cingle* és un segment d'un penya-segat de menor pendent, intercalat entre dos de més pendent. És constituït per materials tous en comparació dels més durs dels espadats verticals entre els quals es troba. Normalment, com tots aquests relleixos, són espais d'accessibilitat difícil, on s'acumulen els enderrocats provinents del segment superior de penya-segat.

Aquesta concepció de *cingle* (i del derivat *cinglera*) és la que cal tenir en compte quan apareix aquest mot en publicacions d'àmbit balear, i això qualsevulla que sigui llur nivell, tant si el seu llenguatge pertany a un registre culte com si pertany a un de popular. Ho hem observat, per exemple, en l'estudi del litoral illenc que el geògraf Jaume Servera ha publicat darrerament (any 2004) amb el títol de *Geomorfologia de les Illes Balears*¹.

Segons el que es desprèn de l'estudi esmentat, aquestes cingleres penjades a mig penya-segat deuen presentar un perfil més abrupte, més vertical, que el dels feixancs pirinencs; si més no, dels que han permès que poguessin ser sotmesos a rompuda. Els noms que porten, però, els tres *cingles* posats com a exemples en l'estudi al qual fem referència –*cingle d'en Marco*, *es corral Fals* i *es corral d'en Figuera*, tots tres de la serra de Tramuntana– mostren una estructura dual,

Al Turbó (Ribagorça) hi ha el feixanet de les Coixes, que és un típic feixanc barrat. Vista del Turbó. FOTO: Jordi Mir

1. Jaume SERVERA, *Geomorfologia de les Illes Balears. Quadres de natura de les Balears*, Edicions Documents Balears.

Entre l'espedit blanc, damunt el qual hi ha el poble de Siurana, i l'espedit roig, que es veu a l'angle inferior esquerre, tenim l'indret de les *cingles*. A dalt de tot hi veiem Santa Maria de Siurana.
Foto: Jesús M. Tibau

d'apel·latiu genèric més determinatiu particularitzador, en què en dos d'ells aquest darrer és un nom de persona; per tant, d'un possible beneficiador llur; per altra part, l'ús del mot *corral* com a genèric sembla avisar de la condició de l'indret com a punt on poden portar a pasturar, si més no, les cabres; però, així mateix, on potser s'extraïen, sobretot si d'aquest *corral* se'ns diu que és *fals*. Talment els *feixans barrats* del Pirineu.

Les cingles

La forma femenina *cingla*, que trobem en diversos punts de la nostra geografia, al sud del Principat (en concret, una mica a Montserrat, però especialment a les muntanyes de Prades), té també valor de 'replà en una cinglera'. Coromines reporta aquest mot amb el significat de *espadat*, o sia com una simple varietat del masculí *cingle* al País Valencià (de fet, com a sinònim de *cingle* a Ares de Maestrat i de *cinglera* a Moixent i als Ports de Morella); però, a més, amb el significat de 'relleix o replà al mig d'un cingle', a l'Alta Cerdanya (Ert), al Conflent (Nyer) i al Priorat (la Morera de Montserrat); en aquesta darrera localització, però, troba va-

cil·lacions entre *el cingle* i *la cingla*.

El gran recopilador de *la cingla* ha estat Ramon Amigó, que n'anota setze casos en el recull toponímic de la Mussara i set en el de Siurana de Prades. Segons aquest autor, una *cingla* en les contrades que estudia és un 'ample relleix', en tot cas un replà, a vegades bastant ample i poc inclinat, que queda entre el capdamunt d'un cingle i la base d'un altre que s'inicia d'allí en amunt. Les cingles a què es refereix es troben sovint, però no sempre, entre els dos espadats successius amb què se solen constituir les muntanyes de l'extrem sud de la serralada pre-litoral, el cingle roig de les parts baixes, format per arenisques de color vermell, i el cingle blanc de pedra calcària de les parts altes.

Ramon Amigó ens assabenta que, per mica amples que siguin aquests replans, fins no fa pas gaire un hom encara hi podia trobar conreus. Amb què en llurs noms, sovint el determinatiu específic no és sinó el nom o renom d'una persona; així, per exemple, *la cingla de Titi*, o *la del Tinyós*, *la d'en Toda*, *de la Pellissera*, etc. Sense que hi manqui, és clar, tampoc la determinació per localitzacions geogràfi-

ques, així *la cingla de la Siuranella*, això és, el nom de l'esperó rocós plantat davant el morro damunt el qual trobem el poble de Siurana.

La vacil·lació entre les formes femenina i masculina que Coromines afirma trobar en l'ús d'aquest mot a Montserrat, Ramon Amigó l'atribueix més aviat a una incomprensió de la manera de parlar del comunicant. En plural les dues formes es fan iguals i, per tant, pot semblar que l'informador es refereix a una *cingla* volent significar un *cingle*. Amigó ens diu que en aquestes muntanyes «allà on hi ha cingles (masculí) no acostumen a faltar cingles (femení)».

Val a dir que, de vegades, en lloc de *cingla* diuen *recingla*.

Les rues

Més relleixos que replans, per l'estretor, són les rues de l'Alt Berguedà i Cardener. Les rues no són sinó cornises de cingle, però el nom -variant de *ruga*, això és, *arruga*- deu venir, de fet, que hom les ha vistes com a sécs que es marquen en la paret dels esbalçaders; unes arrugues, gràcies a les quals, val a dir, més d'una d'aquestes parets deixa de ser insalvable; o sia:

com els feixancs.

D'ací probablement el sovinteig relatiu amb què trobem aquest nom com a apel·latiu genèric en la toponímia d'aquestes contrades. No sols anomenant una o determinades cornises d'una cinglera, sinó de vegades àdhuc tot el paratge –cinglera, costa rosta– on es troben aquestes rues.

Com a exemple de les rues, que segons la gent del país permeten de salvar indrets particularment abruptes, podem esmentar *la rua del Malpàs*, que Coromines reporta de Gósol; un nom, com podem veure, prou ajustat realment per a fer referència a un punt especialment delicat del caminó probable a seguir. I com a mostra del mateix terme, aplicat ara per extensió a tot un sector de vessant caracteritzat per les rues que s'hi veuen, *la rua Gran*, que es troba al Pedraforca, pels verals de la collada del Verdet.

L'àrea de difusió de *rua* s'estén un poc més enllà del Llobregat, on tanmateix ja ha de competir pel mateix significat amb la paraula *lleixa*, indubtablement d'ús més general. En la zona de contacte es poden trobar relleus pròxims anàlegs, els uns anomenant-se *rues* i els altres *lleixes*. Així, a la Nou de Berguedà, no gaire lluny de les *lleixes de Sobrepuig*, tenim, a la *roca del Ferrer*, *la rua del Boc*.

Cap al sud, al Baix Cardener, *rua* tendeix a manifestar-se amb *a-* aglutinada, *arrua*. Així, doncs, trobem *les Arrues*, partida de Navàs en zona encinglerada, prop del riu.

Evidentment, però, si el mot és usat en singular i amb l'article determinat,

a vegades no hi ha manera d'esbrinar si hi ha o no aglutinació. Per exemple, el topònim *l'arrua de la Mostela*, que tenim enregistrat pels verals de Busa, si no fos que el coneixem fossilitzat sols en aquesta forma, podríem també transcriure'l, creiem que legítimament, com *la rua de la Mostela*.

Com a anècdota curiosa, que potser revela com van essent substituïts els noms que hom creu purament locals pels seus homòlegs de la llengua estàndard, al terme de Gisclareny ens fou aportat el topònim *les arrugues de Molnell*, com a denominació d'un dels cingles de la zona; és a dir, amb l'apel·latiu genèric *normativitzat*, cosa que, tanmateix, indicaria –mirant-ho pel costat bo– que encara hi ha consciència que *rua* equival a *arruga*.

Les lleixes

Com una altra de les paraules que ara considerem, totes elles sinònimes en més o menys grau, amb el terme *lleixa* són designats orogràficament els relleus si fa no fa horitzontals en forma de replanet que es poden trobar enmig dels cingles. Segons comenta el diccionari Alcover-Moll, les lleixes són com una mena de corriols per als isards; no pas, però, sense dificultats per a les persones.

El mot *lleixa*, en aquesta aplicació, és, com hem dit adés, d'ús força generalitzat. El DCVB el recull tan sols a la Pobla de Lillet i a la Plana de Vic; Coromines, però, ja n'amplia la difusió a tot el Berguedà i encara diu que l'ha sentit, en el significat que ara comentem, a la vall de Finestres (d'on esmenta

la *lleixa del Favar*, que es troba als cingles de Puigsallança), a la Garrotxa i a Peníscola i al Rosselló. Personalment podem adduir que avalàrem el topònim *les Lleixes* per a nom d'unes roques de la muntanya del *barranc de la Fou*, dita *lo llentiscle*, als Ports de Beseit, terme de la Sénia.

Quan hi ha duplicació de lleixes, al mateix indret tenim les *relleixes*, segons com ho va recollir Coromines, a Formiguera del Capcir.

Posa i posella

Com que en un replà escau de fer parada i reposar-hi, *posella* i el primitiu *posa* van esdevenir sinònims de 'petit replà en una muntanya', i, encara, en aquest sentit aquests mots, sobretot el diminutiu, són encara vius a l'Alt Pallars, on altrament es troben, com a apel·latius genèrics (*posella del Racó*, *posella de la Salve* i *posa dels Moros*, a Caregue; *es poselles del Vedat*, a Espot) i com a topònims. Val a dir que, en l'estat fossilitzat de topònim, ultrapassen la zona esmentada, cosa que indica que el canvi semàntic fou més general, i així els trobem, posem per cas, a Andorra (*font de la Posa*, damunt Aòs), al Ripollès (*coll Sesposelles*) i fins i tot al Vallès Oriental (*coll de Poses*, entre Sant Feliu de Codines i Sant Quirze Safaja).

Amb el mot *posa* i *posella* posem fi als comentaris sobre les paraules d'aquest enfilall llur que la llengua ens proposa per a anomenar els replans o accidents anàlegs de les costes de muntanya, en especial de les costes encinglerades. Certament, uns mots que és normal que gairebé tan sols trobem en els noms de la dita toponímia menor; però que en fer esment més que res a detalls del terreny ens informen d'una manera més acostada a l'aspecte concret del paratge on es troben; de fet, probablement una de les coses que contribueixen a fer singular aquest lloc dintre el conjunt d'indrets que presenten les mateixes o ben semblants característiques.

És a dir, amb aquests mots se'ns permet d'endinsar-nos una mica més en el coneixement concret de la contrada que els porta. ◆

Pels verals de la serra de Busa hi ha el topònim *l'arrua de la Mostela*, que també es podria transcriure *la rua de la Mostela*. Els formidables cingles de Busa.

FOTO: Jordi Mir

